

دیدار از

طبق قراری که با خانم دکتر آرمیدخت صفوی، رئیس دانشکده ادبیات دانشگاه اسلامی علیگر داشتیم، روز چهارشنبه عازم علیگر شدیم. تا علیگر دو ساعت با قطار راه است. حدود ساعت ۱۰ صبح جناب ساکت و بنده وارد ساختمان گروه زبان و ادبیات فارسی شدیم و مورد استقبال خانم دکتر آرمیدخت صفوی و خانم دکتر ماریه بلقیس رئیس بخش زبان فارسی و دکتر محمد آصف نعیم صدیقی استاذ زبان فارسی قرار گرفتیم. خانم ماریه بلقیس رئیس گروه فارسی دانشگاه علیگر و ریحانه خاتون استاد زبان فارسی جامعه ملیه در دهلی است که هر دو دختران استاد کم نظیر جناب نذیر احمد هستند. خانم ماریه بلقیس رساله دکتری خود را که حاصل ۳۰ سال تحقیق اوست به گردآوری اشعار پراکنده شاعران فارسی گوی هندی اختصاص داده و به فارسی منتشر کرده است و خانم ریحانه خاتون هم کتاب مَثَم سراج علیخان آرزو به خط خودش، را که مرکز تحقیقات فارسی پاکستان بی حروفچینی کامپیوتری؛ چاپ کرده و چون بخش دوم و مهم کتاب راهنوز به دست چاپ نسپرده، ما از ایشان تقاضا کردیم، آن قسمت را هم تحویل دهند تا در دو مجلد کتاب مَثَم که گویا اولین فقه اللغه

بررسی های ما برای یافتن کسی که در هند بتواند رابط و همکار مستمر مرکز در زمینه برنامه ها و اهداف مشخص مرکز باشد، نظر مثبت به آقای دکتر سید حسن عباس بود. ایشان تنها کسی بودند که تا کنون با مرکز تبادل آثار و همکاری داشته اند. البته کتابخانه خدابخش در پتته هم آثاری را تبادل کرده بود ولی از اهل تحقیق هند آقای دکتر سید حسن عباس امور میراث را پیگیری می کرد. در پاکستان آقای دکتر عارف نوشاهی سرپرست طرح احیای میراث مشترک هستند و مقرر شد در هند، رابط و سرپرست این حوزه آقای سید حسن عباس باشند. لذا در این سفر از ایشان خواسته شد طرح همکاری خود را در زمینه های مختلف تهیه کنند. نخستین طرحی که ایشان ارائه کردند، تهیه فهرست پایان نامه های فارسی دوره دکتری در هند است که به ایشان گفتم آنچه مربوط به دانشگاه علیگر است را دکتر اسد خورشید قرار شد انجام دهند. همچنین توافق شد ایشان فهرستی از آثار فارسی حوزه ادبیات و تاریخ و علوم ترجیحاً مربوط به قبل از قرن ۱۲ هجری را برای مرکز تهیه و ارسال کنند.

6. Tasneem Ahmad.

7. Bindeshwar Ram.

۸. قرار شد آقای دکتر علیم اشرف خان نسخه خطی آن را از کتابخانه خدابخش پتته برای میراث مکتوب تهیه و ارسال کند.

۹. طبق قولی که به ایشان دادیم بخش هند تاریخ الفی را برای ایشان ارسال کردیم.

۱۰. البته باید بررسی شود که خانم شریف النساء انصاری این اثر را که به عنوان رساله دکتری در دانشگاه تهران گذرانده است، چگونه کار کرده اند؟

علیگر

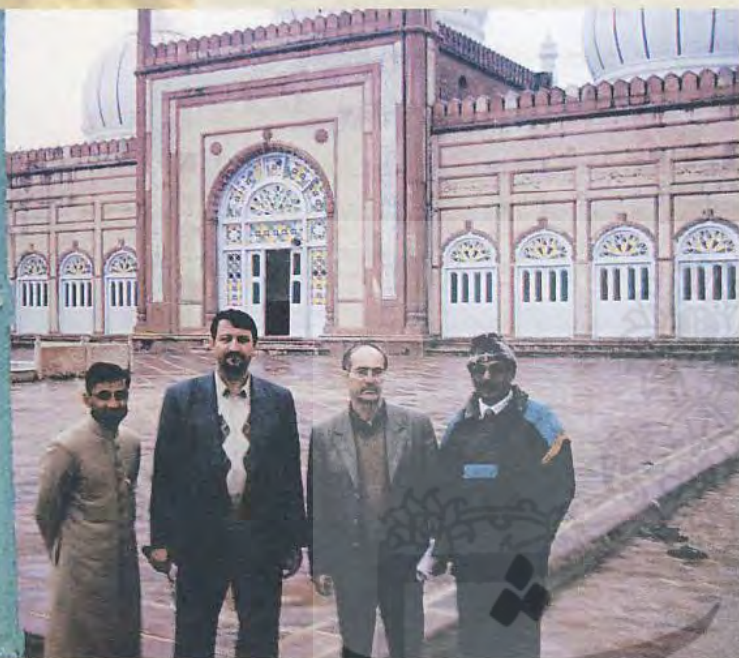
فارسی در شبه قاره است منتشر کنیم که با موافقت و استقبال گرم ایشان مواجه شدیم.

خانم دکتر آرمیدخت صفوی اعلام کردند که اوائل فروردین سال ۸۵ سمیناری با موضوع هندشناسی برگزار می‌کنند و از مرکز تقاضای مشارکت کردند. مانیز اعلام کردیم به لحاظ محدودیت بودجه مرکز و قبول مشارکت با سمینار بخش فارسی دانشگاه دهلی و ارسال سه استاد برای شرکت در سمینار «طنز در ادبیات فارسی»، دیگر امکان مشارکت نداریم. اما قول دادیم که تلاش می‌کنیم که در همان ایام یک استاد برای تدریس روشهای تصحیح متون و آموزش فهرست‌نویسی به مدت یک هفته برای دانشگاه علیگر ارسال کنیم و اگر مجموع مقالات فارسی سمینار قبلی را زودتر برای ما بفرستند، برایشان چاپ کنیم.

در بخش زبان فارسی دانشگاه علیگر، آقای جهان‌گیر اقبال اهل کشمیر دانشجوی دوره دکتری که فارسی هم خوب صحبت می‌کرد، داشت روی غزلیات غلام‌علی آزاد بلگرامی که شرحی هم بر سیاست نامه نوشته، با دو نسخه آن را مقابله و آن را تصحیح می‌کرد.

آقای دکتر محمد آصف نعیم صدیقی که سالها در ایران بوده، روی طبقات شاه جهانی با سه نسخه کار می‌کند و قول داد گزارشی از آن جهت عقد قرارداد ارسال کند.

دکتر محمد نعیم آصف صدیقی، می‌خواست مطمئن شود که اگر دیوان نظیری نیشابوری یا ظهوری ترشیزی در ایران کار نشده او با نسخه‌هایی که سراغ دارد کار کند.

دیدار از

کتابخانه دانشگاه علیگر

کتابخانه دانشگاه علیگر بیش از یک میلیون کتاب چاپی دارد. فهرست بخش فارسی آن را که ملاحظه کردیم تقریباً تمامی کتابهایی که منشی نوک کشور چاپ کرده بود موجود داشتند. این کتابخانه ۸۲۳۷ نسخه فارسی، ۵۱۳۸ نسخه عربی، ۱۰۸۱ نسخه اردو و ۱۱۹ نسخه به زبان هندی دارد.

۱۱. «گر» به زبان سانسکریت یعنی جمعیت (به گفته آقای دکتر اسد خورشید) چنانکه پسوند پور در رامپور، کانپور، جیپور از اصل سانسکریت پورم گرفته شده که (به گفته دکتر آصف نعیم صدیقی) به معنای شهر است. ۷.

تقریباً ۳۰۴ هزار نسخه فارسی و عربی آن هنوز فهرست نشده است. مدیر کتابخانه برخی از نسخه های نفیس را به ما ارائه کرد. مصحفی به خط کوفی روی پوست شتر که بخشی از سوره بقره بود منسوب به خط امام علی (ع)، قرآنی به خط اورنگ زیب پادشاه گورکانی به خط بسیار زیبای نسخ که سالها بعد هم کسی ترجمه آن را به فارسی به شنگرف زیرنویس نوشته بود. آقای دکتر صدیقی

در این کتابخانه جستجویی هم درباره منشی نول کشور کردیم. یک مجله ویژه نول کشور چاپ شده بود و قرار شد آقای دکتر آصف نعیم صدیقی برای ما زیراکس گرفته و ارسال کند. یک کتاب هم در کتابخانه مرکز تحقیقات بود که از آقای ابطحی تقاضا کردم زیرا کس تهیه کردند و یک کتاب دیگر هم درباره کارهایی

که منشی نول کشور انجام داده و خدمت بسیار بزرگی که با چاپ آثار و متون فارسی در شبه قاره کرده، در کتابفروشی انجمن ترقی اردو واقع در جنب جامع مسجد شهر دهلی خریداری کردیم و عزم خود را برای چاپ ویژه نامه‌ای برای منشی نول کشور جدی تر نمودیم.

پس از بازدید از کتابخانه دانشگاه علیگر بازدیدید از مسجد جامع دانشگاه علیگر داشتیم و بر سر مزار سر سید احمد خان مؤسس دانشگاه علیگر حاضر شدیم. هندیان او را امیر کبیر زمان خود می شناسند و اصلاحات او را ارج می نهند و ما هم به نظر آنان احترام می گذاریم.

طبق قرار به منزل استاد نذیر احمد که کنار کوی دانشگاه بود رفتیم. دو دختر فاضله ایشان یعنی ماریه بلقیس و ریحانه خاتون هم حضور داشتند. استاد نذیر احمد نحیف و آرام روی صندلی نشسته بودند. اشاره کردیم که ما دیوان غالب دهلوی را چاپ کرده ایم. تمامی آثار حزین لاهیجی را منتشر نموده ایم که چیزهایی به یادشان آمد و اشارتی فرمودند، اما چندان قادر به سخن گفتن نبودند، چند عکس گرفتیم و بادو خواهر فاضله درباره تصمیم مرکز برای برگزاری بزرگداشت ایشان گفت و گو کردیم.

خانم ماریه بلقیس دیوان عمید تصحیح استاد را آوردند و گفتند این دیوان مهم مربوط به قرن هفتم است، قصیده‌ای از آن اخیراً پیدا شده که باید چاپ شود و ما اعلام آمادگی کردیم که به پاس استاد نذیر احمد آن را چاپ کنیم. همچنین از ایشان خواستیم

مقالات چاپ شده به فارسی و انگلیسی و اردوی استاد را که درباره نسخه های خطی، یا تصحیح متون یا نقد اثری یا حوزه متن پژوهشی است همه را گردآوری کنند و تحویل ما دهند تا در مجموعه ارج نامه های مرکز با گرفتن مقالاتی از برخی اساتید، ارج نامه استاد نذیر احمد را هم چاپ کنیم که قول مساعد برای همکاری دادند.

حاصل این دیدارها کتابهایی هم بود که از هند با خود آوردیم و چون مقالات آنها بعضاً به اردو و انگلیسی بود، تصمیم گرفتیم برخی مقالات را که مربوط به حوزه میراث مشترک و معرفی فهرست یا نسخه یا نقد اثر و فرهنگ و زبان فارسی است و اخیراً در هند چاپ شده را انتخاب نموده و یک شماره از آینه میراث را هم به شبه قاره هند اختصاص دهیم.

از نکات جالب توجه در این سفر این بود که دیپارتمانهای دانشگاههای هند سالانه بودجه اختصاصی برای برگزاری سمینارهای بین المللی دارند. در یک هفته ای که ما در دهلی بودیم چهار سمینار برگزار شد. سمینار سالانه غالب دهلوی در انستیتوی غالب، سمینار ادیان و مذاهب، سمینار حقوق و یک همایشی دیگر، این اهتمام دانشگاههای هند بر تعاطی افکار و آشنا شدن با جدیدترین تحقیقات محققان و جلب توجه محققان علاقه مند و با استعداد، یکی از راههای جدی گسترش علم و تولید دانش و به اصطلاح امروز جنبش نرم افزاری است که هند را یکی از پیشگامان جنبش نرم افزاری جهان ساخته است.